

18

E

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0490 6321

GUNNING 3. A. 4. /

J. H. GUNNING J. H. Z.

LOOPEND BLAD.

EEN ZESTAL BRIEVEN TER BESTRIJDING DER

„VRIJE UNIVERSITEIT”,

DOOR

EEN MINNAAR VAN WAARHEID.

(In antwoord op het Vliegend Blad door den Man van het
Drievoudig Snoer.)

Gen. 42 : 16. Uwe woorden zullen beproefd
worden of de waarheid bij u is.

2 Cor. 13 : 8. Want wij vermogen niets tegen
de waarheid — maar vóór de waarheid.

[Dr. H. Mildeboer
Bredewater]

AMSTERDAM,
WEIJTINGH & BRAVE.

1880.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKS UNIVERSITEIT
UTRECHT.

OT. 1110

„Wat
ge gedu
van een
Zóó
Redacte
schrijft
zoo ve
nu prec
te bepa
naam zo
dan is
vlakke,
van die
lieven
geen hi

Nu v
teekent
verwijde
nabijhei

Die
zooveel
toon
verkeer
vliegen
partijdi
versitei
overgen

LOOPEND BLAD.

HAPLOTETOPOLIS, 12 Juli 1880.

I.

„Wat er van die vrije Universiteit aan is, lieve vriend? Indien ge geduld hebt om een wat langen brief te lezen, zal ik u daarvan eens precies op de hoogte helpen.”

Zóó luidde het begin van het Nieuwe „Vliegend Blad” welks Redacteur zich noemt „de man van het drievoudig snoer”, en schrijft uit de stad „Eleutheropolis” hetwelk in goed hollandsch zoo veel beteekent als „Stad der Vrijheid.” Waar of die stad nu precies op onzen aardbol te vinden is, durf ik niet met zekerheid te bepalen, ik geloof echter niet dat die stad met haar griekschen naam zoo heel ver van Amsterdam ligt. — Herinner ik mij goed dan is er in de nabijheid dier stad een Ammos, dat is een zandvlakte, en het schijnt dat de schrijver van het „Vliegend Blad” van die vlakte een ruim gebruik wil maken om de oogen van zijn lieven vriend eens duchtig vol met zand te gooien, althans hetgeen hij in het eerste nummer schreef heeft er allen schijn van.

Nu wil ik van uit de stad mijner woning Haplotetopolis, dat beteekent: „Stad der eerlijkheid,” trachten dat zand uit de oogen te verwijderen door middel van een plant die in de onmiddellijke nabijheid van mijn woning welig groeit.

Die plant draagt den naam „Aspeudëia” dat wil in onze taal zooveel zeggen als: „waarheidsliefde”. Ik zal u nu eens aantoonen dat die oprichting van die vrije universiteit ganschelijk verkeerd is! De man van het drievoudig snoer, die het nieuwe vliegend blad schrijft, is niet oorspronkelijk en in geen geval onpartijdig. Zijn argumenten vóór de oprichting van die vrije universiteit schijnt hij niet uit zich zelf te hebben, maar te hebben overgenomen uit een dagblad, dat te Amsterdam uitkomt en onder

hoofredaktie staat van een zeker professor aan die vrije universiteit, die wel eens meer dingen schrijft en zegt, die op de keper beschouwd geen steek houden.

Maar ter zake! Zoo stelt hij dan voor het onderwijs aan de Hoogescholen dezelfde eischen als voor de Lagere scholen, en zegt „omdat ge lagere christelijke scholen opricht moet ge ook hogere christelijke scholen oprichten. — Dat die vergelijking volstrekt niet opgaat behoeft bijna geen betoog. Kinderen moeten leeren, jonge mannen studeeren, en ieder voelt het verschil! Als uw kind thuis een les moet leeren voor de school, dan zegt ge niet „kind studeer je les, maar leer je les.” Terwijl het belachelijk zou klinken als ge tot uw zoon den student zeidet: „Jongen *leer* je les,” omdat er van leeren in dien zin bijna geen sprake is! Studeeren is onderzoeken, is het wikken en wegen van het vóór en tegen. Een student die zijne studiën beschouwt als een *leeren* wordt een naprater en wordt nooit een zelfstandig man, en wat de Kerk te wachten heeft van zulk een man heeft niets te beteekenen.

De Roomsche priesters hebben hun opleiding ontvangen aan een Seminarie en niet aan een Rijks-Universiteit, en aan dat Seminarie heeft men die jonge mannen in één richting onderwezen; hun wordt verboden te lezen of te bestudeeren andere boeken dan die, welke de Kerk heeft goedgekeurd, en van daar komt het dat er in de Roomsche Kerk zulk een dorre eenheid bestaat. *Die* mannen hebben *geleerd*, maar niet *gestudeerd*! Wanneer nu de vrije Universiteit ook alzoo met de jonge mannen wil handelen, die zich voor het predikambt wenschen te bekwamen, dan hebben wij van haar te wachten juist hetzelfde als van de Roomsche Seminariën.

„Maar” zult ge zeggen, „zóó zal de Vrije Universiteit niet doen!” Nu dat geloof ik ook niet, de Vrije Universiteit zal mannen willen leveren die hebben gestudeerd, die hebben onderzocht, die het vóór en tegen hebben gewikt en gewogen! Maar wanneer zij dat wil, dan is er ook volstrekt geen onderscheid in de resultaten van deze school en de bestaande Rijks-Universiteiten

Weet ge wat het verschil en wat de overeenkomst is?

Het verschil is, dat op de Rijks Hoogescholen de studenten van sommige professoren, één of twee uur per dag *de bestrijding* hooren van sommige waarheden, terwijl de studenten aan de Vrije

Universiteiten van hun professoren één of twee uur per dag de *bevestiging* van sommige waarheden hooren.

Nu heeft een schooljongen genoeg gedaan als hij trouw en nauwlettend heeft opgelet op wat de meester geleerd heeft, en vandaar dat het van zulk een groote beteekenis is dat de onderwijzer een geloovig man is, omdat het kind meestal letterlijk overneemt en gelooft wat de meester geleerd heeft; maar bij den student is dit geheel en al anders, diens studie begint als hij op zijn studeerkamer komt. En nu kom ik aan de overeenkomst der resultaten.

De student die op de les van een professor aan de Rijks-Universiteit een bestrijding van de eene of andere waarheid gehoord heeft, zoekt en onderzoekt nu de werken van allerlei geleerde mannen, die de bestreden waarheid bevestigen, (en Goddank, er zijn van deze boeken te over).

En de student die aan de Vrije Universiteit de bevestiging van eene of andere waarheid heeft hooren verkondigen, zoekt en onderzoekt nu de werken van allerlei geleerden die de bevestigde waarheid bestrijden.

Ge merkt dus dat de student zich geenszins neêrlegt bij wat zijn professor belijft te leeren. Wel worden er zulke gevonden, maar dat worden mannen die nooit iets zullen beteekenen, en waarmede wij dan ook niet te rekenen hebben. Wij zouden zulke mannen eenvoudig „papegaaien” noemen!

Dus men bestudeert het voor en tegen, en dan is het met de Goddelijke waarheden alzoo gesteld: alléén de Heilige Geest overtuigt! De Vreeze des Heeren is het beginsel der wijsheid! En niemand wordt een goed predikant, die niet heeft gestudeerd op de knieën!

En waar het alzoo is gesteld met den student, dat hij dagelijks bidt om het licht van den Heiligen Geest, wees daar dan, mijn lieve vriend, maar niet bevreesd, dat deze of gene professor of school een jong man modern zal maken. Als God vóór ons is, *wie* zal *tegen* zijn? En als God het hart niet heeft bekeerd en als niet die dagelijksche behoefte aanwezig is om het licht van Gods H. Geest, dan is geen mensch, ook geen professor van een vrije universiteit in staat om een jong man orthodox te maken.

En daarom, mijn lieve vriend, verwacht niet van die Vrije

Universiteit een stel geloovige predikanten. Het kan zeer zeker den Heer behagen ook de harten van die jonge mannen, die daar komen studeeren, te bekeeren, maar onze God laat zich niet binden! Saulus komt van Gamaliëls school, en God maakt hem tot een Paulus! En Judas Iskariot is een scholier van Jezus Christus en wordt een zelfmoordenaar!

En wilt gij voorbeelden uit onzen tijd, zie dan eens Dr. Kuyper, een student van de Leidsche Hoogeschool en nu professor van de Gereform. Vrije Universiteit! en Dr. A. Pierson, een student van de Utrechtsche Hoogeschool, nu een totaal ongeloofige. Nog eens dus, de Heer onze God is een machtig God, en geen professor, hoe Gereformeerd hij ook moge zijn, kan één menschenhart bekeeren. En daarop komt het aan!

Nu hoop ik in een volgend blaadje u aan te toonen dat, wat de man van het drievoudig snoer zegt van de gehalten der Rijks Universiteiten, ook niet zoo geheel en al zuiver is, en dan nog eenige bezwaren aan het licht te brengen tegen de oprichting dier Vrije Universiteit, wat betreft de vruchten en inrichting.

Maar denkt nu eens na, of het niet juist jammer is, dat er voor een zaak, die zoo weinig baten zal, zulke kapitale sommen gelds worden verbruikt.

Aan alle kanten wordt de Christelijke lagere school bedreigd door de nieuwe infame schoolwet, en om onze Christelijke scholen in het leven te behouden is heel veel geld noodig, als men nu eens de tonnen gouds, die deze zaak eischt, kon besteden voor de Christelijke lagere scholen, dan konden wij den mannen des ongeloofs niet alleen *zeggen*, maar *toon*en wat wij kunnen doen, en de plannen van hen, die onze Christelijke scholen willen uitroeien, vrijdelen en wie weet of wij dan niet meer recht van meêpraten kregen, in zaken van onderwijs zoowel op 't gebied van het Lager als van het Hooger onderwijs.

Een volgende keer meer; vragen wij intusschen den Heer om wijsheid, en mogen deze regelen al vast uw blik, mijn lieve vriend, eenigszins verhelderd hebben.

Ik noem mij

Een minnaar van Waarheid.

LOOPEND BLAD.

HAPLOTETOPOLIS, 21 Juli 1880.

II.

Zooals ik beloofd heb, zou ik in dit blaadje u aantoonen, dat wat de Man van het drievoudig snoer in Nummer I van zijn Vliegend Blad omtrent de gehalten en de vruchten der Rijks-Universiteiten geschreven heeft, eenigszins onjuist is voorgesteld. —

En als een man van mijn woord wil ik nu, waar de Heer mij kracht en lust schenkt, mijn brief vervolgen in de hoop dat deze regelen Uw blik mogen verhelderen en gij de bestaande toestanden geheel zuiver zult leeren kennen.

Zoo zegt hij dan ook: dat een ieder weet welk een overwegende invloed de professoren op de studenten hebben. Dat bijv. onder prof. Scholten te Leiden Negentig van de Honderd studenten modern *werden* en onder prof. Oosterzee Negentig van de Honderd in allerlei *graden* orthodox!"

(Dat in allerlei *graden* is wel een bewijs dat de studenten niet worden wat hun professor van hen maakt, zooals hij verder beeerde dat het geval is. —)

Ik zou nu kunnen volstaan met u te wijzen op zoo vele Dominé's die in ons vaderland het Evangelie des Kruises in alle getrouwheid prediken; of ook uw blik kunnen vestigen op de vele Predikanten, die toch, hoewel zij aan onze Rijks-Hoogeschoolen hebben gestudeerd, de volle gereformeerde waarheid prediken; ja zelfs de zich nu noemende Professoren der Vrije Universiteit hebben nergens anders dan aan de Rijks-Universiteiten hun opleiding genoten!

Maar zult ge zeggen: „Deze allen rangschikken wij onder de door dien schrijver genoemde „fiksche jongelui” en dus onder de uitzonderingen, en dientengevolge zou ik dan eigenlijk niets hebben weêrlegd. —

Edoch, mijn lieve vriend, ik heb hier niet alléén mannen als Dr. Kuyper en Dr. Rutgers, leerlingen van Leidens Hoogeschool of Dr. v. Ronkel en Dr. Hoedemaker, leerlingen van Utrechts Hoogeschool, op 't oog, maar zóó veel anderen!

Onwaar is het, dat de studenten onder Scholten modern *worden*.

Onwaar dat de studenten onder Oosterzee orthodox *worden*.

Ge weet toch immers wel „dat wat men reeds *is*, men dat niet meer behoeft *te worden*?” welnu de zaken staan zóó:

De jonge mannen die aan Leidens Hoogeschool onder Scholten, Kuenen, enz. komen studeeren, *waren* oorspronkelijk meest allen modern. —

Over 't algemeen zoons van ongeloofige ouders, van een modern *worden* kan bij deze dus geen sprake zijn.

En nu is het opmerkelijk dat er voorbeelden te over zijn, dat jongelieden uit ongeloofige gezinnen, niettegenstaande de moderne leeringen en stelsels van prof. Scholten en anderen, geloovige mannen zijn geworden, wier licht nu in onze Vaderlandsche Kerk schijnt. —

Maar nog meer! Aan Leidens Hoogeschool studeeren sinds eenige jaren vele jongelieden, die uit geloovige huisgezinnen kwamen en daaronder ook mannen, die beslist met een eigen overtuiging, dáár zich voor het predikambt gingen bekwamen, en zeker verdient het opmerking dat van al die studenten, slechts van één kan gezegd worden dat hij modern is *geworden*.

Ik zou u vele namen kunnen noemen van mannen, die onder prof. Scholten en Kuenen hebben gestudeerd en nu reeds de gemeenten in onze Herv. Kerk dienen en den vollen raad Gods naar de Schrift prediken, terwijl ik u de verzekering geef dat in de laatste drie jaren evenveel geloovige als moderne predikanten van Leidens Hoogeschool zijn gekomen.

En op 't oogenblik, van de studenten in de Godgeleerdheid die te Leiden zijn ingeschreven, welk getal ongeveer 30 is, kan men slechts van 18 à 20 zeggen, dat zij modern zijn, maar

waren zulks reeds toen zij te Leiden kwamen studeeren, dus ook van dezen is van een modern *worden* geen sprake, en onjuist is het dus, wat de Man van het drievoudig snoer heeft beweerd. —

En sta mij nu toe, dat ik tot eer van Leidens Hoogeschool dit zeg: De Professoren in de Godgeleerdheid aldaar zijn *eerlijke mannen*. Zij spreken hunne overtuiging onbewimpeld uit, maar hebben eerbied voor de overtuiging van ieder andersdenkende en van proselietenmakerij is dan ook volstrekt geen sprake.

Trouwens dit ligt buiten de macht van elk mensch, of hij professor is aan een vrije Gereformeerde Universiteit, dan wel aan een Staats-Hoogeschool. De bekeering des harten — en daarop komt het aan — is het werk van Gods vrijmachtige genade!

En wat de jongelieden, die aan Utrechts Hoogeschool onder Prof. v. Oosterzee en zijne geestverwanten studeeren, betreft, van dezen geldt hetzelfde in den omgekeerden zin.

Over 't algemeen zijn de studenten in de Godgeleerdheid aldaar oorspronkelijk orthodox, zoons van geloovige ouders, en van dezen is dus ook van een orthodox *worden* ganschelijk geen sprake!

En dat de studenten aan Utrechts Hoogeschool niet allen orthodox *bleven* is wel een bewijs dat de student niet *wordt* wat zijn professor *is*, maar veeleer een bewijs te meer, hoe Gods vrijmachtige genade nòch aan personen, nòch aan plaats is gebonden.

En nu moet gij mijn lieve vriend! eens nadenken over alles wat ik over deze dingen schreef en dan zal het u even duidelijk worden, als het mij reeds is, dat de voorstanders der vrije Universiteit hun zaak trachten ingang te doen vinden bij het volk des Heeren, door een miskennen van het goede, dat de Heere God in Zijne grondelooze ontferming aan ons onwaardig volk nog gelieft te schenken, ook nog in de Rijks-Universiteiten. Welke zegeningen de bestaande Hoogescholen hebben verspreid, hoevele heerlijke vruchten ze nog afwerpen voor onze vaderlandse kerk, hoop ik u, zoo de Heer wil, in een volgend blaadje aan te toonen. En denkende aan het spreekwoord, „dat men den boom kent aan de vrucht” zult ge zeker wat minder onvriendelijk denken over mannen als een Oosterzee, Beets, Doedes, Cramer en Lamers, ja zelfs over een Scholten en Kuenen! Ook twijfel ik niet of ge zult icts minder overtuigd worden van de noodzakelijkheid van de oprichting der Vrije Universiteit. Ware ik

volkomen overtuigd, dat de oprichting der Vrije Universiteit een werks des geloofs is, ik zou den moed niet hebben één woord er tegen in te brengen — maar ook hierover in een volgend nummer, zoo de Heer wil.

Laat ons intusschen, mijn lieve vriend, ons in allen ootmoed neêrbuigen voor het aangezichte onzes Gods, opdat door al den strijd, die onze hoofden vervult, ons hart niet al te zeer gespeend worde aan 's Heeren gunst en genade.

Ik noem mij zooals ge weet

„Een minnaar van waarheid.”

Mijn brief eischt ditmaal een postscriptum.

Ge zoudt kunnen zeggen; „O! indien het zóó gesteld is, dat het precies hetzelfde is of de Professoren in geloovige of ongelooovige richting onderwijzen, omdat toch de Heer vrijmachtig de Zijnen roept, dan hebben wij ook geen Christelijke scholen noodig voor onze kinderen!” Maar weet dan toch mijn lieve vriend, dat de Christelijke Lagere school niets meer, maar ook niets minder is dan het verlengstuk van het Christelijk huisgezin en wij die inrichting dus eigenlijk hebben te beschouwen als een *noodzakelijk* kwaad, omdat in onze huisgezinnen de opvoeding onzer kinderen niet geheel en al kan worden voltooid, terwijl onze Hoogescholen als lichamen op zich zelf, daarmede bijna niet te vergelijken zijn; doch nu verzoek ik u vriendelijk, lees nog eens wat ik in mijn eersten brief geschreven heb over het onderscheid tusschen kinderen en studenten. — En dat onderscheid bestaat zeker.”

Met heilgroet

Als boven.

LOOPEND BLAD.

HAPLOTETOPOLIS, 28 Juli 1880.

III.

Lieve vriend! vóór ik u iets schrijf over de zegeningen, welke de bestaande Hoogescholen hebben verspreid, en over de vruchten, die ze tot op den huidigen dag afwerpen voor onze vaderlandsche Kerk, moet ik even iets zeggen over den tweeden brief, dien de Man van het drievoudig snoer u schreef.

Hij spreekt daar over het antwoord, dat Dr. Bronsveld heeft geschreven op Dr. Kuyper's „Bede” en vertelt u, dat dit antwoord eigenlijk niets om 't lijf heeft! Vooreerst zou ik het veel behoorlijker gevonden hebben als hij, sprekende over die mannen, in een open brief wat bescheidener geweest ware. Immers zegt de Apostel „laat uwe bescheidenheid *allen* menschen bekend zijn.” En ziet ge, hij spreekt maar zoo plomp weg van Bronsveld en van Kuyper, alsof het een paar stalknechts waren, — en dat trof mij.

Ik houd ook volstrekt niet van altijd zoo erg vol complimenten te zijn — maar, niet waar „eere wien eere toekomt,” en hij had even goed kunnen spreken van de Heeren Kuyper en Bronsveld of nog eenvoudiger van Dr. Kuyper en Dr. Bronsveld.

En wat hij nu vertelt van dat antwoord, is naar mijne opvatting, geheel en al onwaar, ik geloof dat hij veel beter gedaan had, als hij zich geheel buiten het geschil dier Heeren had gehouden.

Och, lieve vriend, ik vind het bedroevend dat die geleerde Heeren hun kostelijke gaven gebruiken om elkander den mantel uit te vegen; er is zoo veel arbeid in den wijngaard des Heeren!

Maar nu moet ge weten dat Dr. Bronsveld, die door den Schrijver van het vliegend blad genoemd wordt „de altijd scherpe man,” ’t juist met ons eens was, dat het jammer is om zijn tijd en gaven te besteden aan een strijdschrift.

Maar Dr. Kuyper had hem in een publiek geschrift aangevallen — en nu hield deze nooit vermoede kampvechter niet op, voordat Dr. Bronsveld hem zou hebben geantwoord.

Dr. Kuyper deed als Goliath van Gath tegen David en tartte Dr. Bronsveld zóó erg in „de Heraut” dat deze eindelijk besloot met hem opentlijk in het strijdperk te komen. En nu heb ik beide strijdschriften gelezen, en durf gerust verzekeren dat hetgeen de Man van het drievoudig snoer schreef, als zou dat antwoord loopen over ditjes en datjes, en over de hoofdquaestie heen glijden — geheel bezijden de waarheid is. Dat antwoord is zóó, en getuigt van zóó veel ernstige studie, dat het Dr. Kuyper moeilijk zal vallen het te weêrleggen. Maar nu ben ik het met den schrijver van het Vliegend Blad eens „dat laat ik aan Dr. Kuyper zelf over.”

Eén ding zeker had hij uit Dr. Bronsveld’s antwoord kunnen leeren, om niet te spreken van *Kuyper*, maar van *Dr. Kuyper*.

En nu zal ik mij niet moeilijk maken over alles wat de Man van het drievoudig snoer schrijft in dien tweeden brief.

Want wat hij bijv. schrijft over dat woord „Universiteit” is een antwoord op iets dat zoo ver ik weet, nog door niemand is gevraagd geworden; in dat geval doet hij precies als Dr. Kuyper, deez’ groote geleerde antwoordt gewoonlijk ook op allerlei, waar men niet naar gevraagd heeft en de hoofdquaestie blijft dan buiten spel.

Want weet nu wèl, de strijd gaat niet over den naam, dien Dr. Kuyper geven wil aan *zijn* stichting, maar tegen de *stichting zelve*.

Als Dr. Kuyper en zijne vrienden trots al de bedenkingen, die er door zoo velen tegen ingebracht zijn, toch zijn plan wil doorvoeren, dan is het mij precies hetzelfde, welken naam hij aan zijn school geeft, al noemde hij haar dan ook „de onfeilbare *Universiteit*”.

De strijd gaat niet over een woord maar tegen de zaak zelve!

Ik zou wel eens willen zien, hoe „de Man van het drievoudig snoer” uit Gods woord en met het oog op de historie kon bewij-

zen, dat het oprichten eener Vrije Universiteit *nu in onzen tijd*, een zaak is door God gewild!

Tot nog toe is zulks niet geschied; wèl heeft Dr. Kuyper het land afgereisd, meetings gehouden en *getracht* zulks op grond van Gods woord aan te toonen, — maar die redeneeringen kwamen mij al uiterst vaag voor. —

Hoe ter wereld o. a. een man van Dr. Kuyper's geleerdheid er met goede trouw toe komen kon, om uit een geschil tusschen Abraham en Lot, ons in het eerste boek des bijbels beschreven, de oprichting der Vrije Universiteit als een van God bevolen zaak te bewijzen — verklaar ik niet te vatten.

Op die manier, zou ik bijna durven aannemen, om op grond van het een of ander Bijbelsche verhaal te betoogen, dat zonde geen schuld is voor God, door eenvoudig het een of ander verhaal verkeerd toe te passen of door er iets in te leggen wat er volstrekt niet in zit. —

Maar dan zoudt ge mij met recht kunnen noemen een Bijbel-*inlegger* in plaats van een *uitlegger*.

En aan die soort van lieden heeft de kerk geen behoefte.

Maar ter zake!

Onze Rijks-Universiteiten hebben veel zegen verspreid en werpen ook tot op den huidigen dag nog rijke vruchten af voor onze kerk. Over de zegeningen die ze *hebben* afgeworpen door 's Heeren gunst, behoef ik u niets te schrijven, die zijn te overbekend. Immers de geschriften onzer vaders vertellen ons genoeg? Maar ook tot op den huidigen dag zijn ze tot een zegen in menig opzicht. —

Hoevele gemeenten in ons vaderland hebben niet rijke stof om den Heer te danken, dat zij zulk een getrouw leeraar bezitten!

Klinken de namen van mannen als Groen v. Prinsterer, da Costa, Beets, de Geer, Hasebroek, Doedes, Scheltema, Kuyper, Rutgers, Oosterzee, Hoedemaker, Bronsveld, Beijnen en zoovelen meer, niet als een klok? Wat heeft onze kerk niet veel aan die allen te danken! En deze, en die allen zijn vruchten van onze Rijks-Hoogescholen!

En daarom hebben wij die Hoogescholen lief en betreuren het dat men er op uit is de erve onzer vaders te verguizen en ons dierbaar volk *tracht* te overtuigen dat die scholen moeten bestreden worden. En dat alléén omdat het enkelen mannen goeddacht

een nieuwe Universiteit op te richten, naar mij voorkomt tegen de ordinantiën Gods!

De Eeuwige God zegt tot Zijn knecht Jeremia in hoofdstuk 8 : 13 „Ik zal hen voorzeker wegrapen, omdat er geen druiven aan den wijnstok en geen vijgen aan den vijeboom zijn, ja het blad zelf afgevallen is.”

Onze taak is den boom te bemesten, opdat hij nog meerdere vruchten moge afwerpen, wij hebben geen recht de erve onzer vaders braak te laten liggen, zoolang daar nog zulke heerlijke vruchten van afkomen. Immers zegt de schrift — dat men van een kwaden boom geen goede vruchten plukken kan. Wee het volk dat zijn profeten doodt.

En nu zult ge mij vragen —: „Maar zijt ge er dan tegen dat men pogingen in het werk stelt, om de Gereformeerde leer krachtig te onderwijzen?

En dan antwoord ik u volmondig neen! daar ben ik niet tegen!

Maar weet ge waar ik tegen ben, lieve vriend? de wijze waarom men dat tracht te doen. Dr. Kuyper *zegt* wel „wij wenschen klein bij den weg te zijn,” maar hij *doet* gansch anders.

Dr. Kuyper zegt wel, dat het gansch en al geloofswerk is, maar weet ge waar alléén dat geloofswerk op neêr komt?

Eenvoudig daarop — wat *wij* ons voorstellen *zal* geschieden, voor het overige stelt hij, naar 't mij voorkomt, vleesch tot zijn arm, en lees nu eens na wat de Heer tot dezulken zegt in Jeremia 17 : 5.

Voor ditmaal eindig ik, maar moet u nog iets zeggen. Mijn bedoeling is eenvoudig u de zaken voor te stellen zoo als ze in *waarheid* zijn. Als evenwel de Man van het drievoudig snoer met Dr. Kuyper over deze dingen spreekt, dan zal hij wel weer beginnen met aan te toonen, dat ik geheel en al onjuist de zaken heb voorgesteld. Ik zal mij daaraan niet storen, omdat ik niet in strijdschriften wil vervallen, daartoe is mijn tijd te kostbaar. Maar wilt ge de overtuiging hebben van de waarheid mijner brieven — onderzoek dan zelf onbevooroordeeld alle deze dingen.

Uw vriend

Een minnaar van Waarheid.

LOOPEND BLAD.

HAPLOTETOPOLIS, 5 Augustus 1880.

IV.

Tot heden toe zag ik te vergeefs uit naar den derden brief van „den Man van het drievoudig snoer,” en ik kan me best begrijpen dat zulks u ook teleurstelt, omdat ge gehoopt hadt nu eens geheel op de hoogte te komen van „wat er van die Vrije Universiteit aan is.”

Misschien is die „Man van het drievoudig snoer” door gewichtige redenen verhinderd zijn brief te vervolgen; doch is het u te doen om in *waarheid* te weten „wat er van die Vrije Universiteit aan is „dan kan mijn schrijven u zeker van dienst zijn.

Ik zal nu maar dadelijk den draad weder opvatten.

Aan het einde van mijn vorigen brief moest ik eenige harde waarheden neerschrijven, die toch eenige verklaring behoeven. Ik schreef „Dr. Kuyper *zegt* wel dat het gansch en al geloofswerk is, maar enz.”

Daarmede bedoel ik volstrekt niet, dat Dr. Kuyper iets zou zeggen wat hij niet meent, zoo iets zelfs te vooronderstellen zou heel leelijk zijn; en al ontziet de man van het drievoudig snoer zich niet evenmin als Dr. Kuyper om vlekken te werpen op de bedoelingen van mannen als Dr. Bronsveld en anderen, daarom zij het verre van mij, dat ik in dezen hen met gelijke munt zou betalen. Het oordeel over de bewegingen des harten komt den Heere God toe!

Als ik zeg dat Dr. Kuyper's handelingen ten opzichte van de Vrije Universiteit geheel anders zijn dan wat hij *zegt* te bedoelen, dan meen ik daarmede dat Dr. Kuyper, naar mijne overtuiging, verblind is door partijzucht of door al te groote ambitie voor zijn plan is vervuld, waardoor hij het verschil tusschen zijn *zeggen* en *doen* niet eens meer ziet.

En nu moet ge, mijn lieve vriend, zelf eens oordeelen of de oprichting der Vrije Universiteit is een werken in het geloof, of wel het daarstellen van een inrichting met vleeschelijke middelen.

Hoeveel geloof zoudt ge noodig hebben als gij bijv. een grossier waart, die kondet rekenen op een inkomen van b. v. *f* 2000, en men sloeg u eens voor om uw huis uit te gaan en een zaak als fabrikant te beginnen, om daar ongeveer in dezelfde zaken bezig te

zijn, maar waardoor uw inkomen jaarlijks van *f* 2000 stijgen zou tot b. v. *f* 4000.

Ik hoor het al. — Ge zegt, wel, dáár heb ik geen geloof voor noodig — het eenige is, ik zou wellicht eenigen strijd hebben om mijne oude woning te verlaten, — dat huis waarin ik het eerste levenslicht heb aanschouwd, dat huis waarin mijn lieve ouders in vrede zijn ontslapen en waaraan ik door zóó vele herinneringen gebonden ben. En dan ook, als die nieuwe zaken eens niet goed gingen! Als de zaken eens bleken wat heel omvattend voor mij te zijn! Als ik eens geen klanten kreeg!

Nu ik stem u toe, die bezwaren kunnen het u moeilijk genoeg maken.

Maar als men u nog bovendien de gelegenheid liet, om, mocht het u niet meêloopen in de nieuwe zaak, dan uw oude zaak weêr ter hand te nemen? Dan toch waagt ge er niets bij!

Is 't wel?

Maar kunt ge nu zulk een daad een geloofsdaad noemen, waar ge in plaats van roemende geloofstaal niets dan blijken van twijfeling gaaft? Lukt ge daardoor de beschuldiging niet uit „Gij stelt vleesch tot uw arm, en vertrouwt uw eigen daad niet, gij gelooft niet volkomen dat gij in den weg des Heeren zijt?”

En nu is het, mijn lieve vriend, met de oprichting der Vrije Universiteit maar niet anders!

Twee Amsterdamsche Dominé's zeiden hun heerlijk van God gegeven ambt, waarvoor zij een tractement genoten van *f* 2700, vaarwel, om Professor (?) te kunnen zijn aan de Vrije Universiteit tegen een veel hooger bezoldiging, en lieten, door slechts hun emeritaat te nemen in steê van te bedanken, een achterdeurtje open, om als het eens niet goed gaat met de Vrije Universiteit, weêr Dominé te kunnen worden.

Een derde blijft nog Amsterdamsch Predikant en zal trachten de beide zaken aan te houden. Zeker niet onvoordeelig voor 's mans finantiën, maar minder verkieslijk voor de Amsterdamsche gemeente. Gaat het dus *niet* met die Vrije Universiteit, dan blijft deze *Amsterdamsch predikant*.

Zoo zijn er dan reeds zes Professoren (?) benoemd, die het eerste jaar reeds *zeven en twintig duizend gulden* kosten, en gaat deze zaak door, dan zal er ieder jaar ruim *vijftig duizend gulden* noodig zijn! Dr. Kuyper heeft in „de Heraut” van 20 October 1879 reeds medegedeeld, dat om zulk een Universiteit op te

richten, niet minder noodig is dan een kapitaal van **zes millioen**.

Toch *zegt* de Man van het drievoudig snoer, „dat men klein bij den weg wil zijn.” Mij dunkt dat zulke berichten al zeer sterk in tegenspraak zijn met dit „klein bij den weg”. En dan die mannen van de Vrije Universiteit bootsen alles na gelijk het is aan de Staats-Hoogescholen. Men heeft Dr. Kuyper benoemd tot „Rector Magnificus” der Vrije Universiteit, dat is zooveel als President.

Nu moet ge weten dat de Rector Magnificus aan een Rijks-Universiteit, behalve de lessen die hij moet geven, belast is met het bestuur over de verschillende faculteiten, en heeft daarom te beschikken over een *pedel*, dat is een bediende, die stukken moet overschrijven en boodschappen in het belang der Universiteit moet verrichten.

En hoewel nu de Man van het drievoudig snoer in navolging van Dr. Kuyper spreekt van „klein bij den weg”, heeft men waarlijk ook zulk een Pedel aangesteld, die door Dr. Kuyper met een Latijnsch woord genocind wordt „Amanuensis”.

De heer *Kloppers* heeft den moed (?) gehad om zijn heerlijke roeping van Christelijk Hoofdonderwijzer te laten varen, voor de betrekking van Pedel aan de Vrije Universiteit!

En hebt gij, mijn lieve vriend, er wel eens aan gedacht, dat door de oprichting der Vrije Universiteit, waartegen zóóvele bezwaren bestaan, nu reeds een viertal mannen van Gereformeerde beginselen aan onze vaderlandsche kerk en aan de bediening van het Evangelie zijn ontrukkt?

En waagt men dat alles nu in het geloof?

O neen, integendeel, men heeft reeds een grondkapitaal, en door het houden van meetings, en door verspreiding van blaadjes, en door mannen van naam te vereeren met den titel van „Provinciaal Inspecteur van de Vereeniging tot oprichting der Vrije Universiteit”, tracht men giften en jaarlijksche contributiën te verkrijgen. — Aan alle kanten stelt men vleesch tot zijn arm, en behandelt men deze zaak op de meest kostbare wijze!

En nu zult ge zeggen, „alles goed en wèl, maar het is toch heerlijk dat de zuivere Gereformeerde leer onzer vaderen weêr met kracht zal worden onderwezen”.

Maar denk nu niet, mijn lieve vriend, dat ik zulks ook niet voor een heerlijke zaak acht; maar weet ge, die grootheid, dat gebruik maken van vleeschelijke middelen, die door 's Heeren woord zoo streng worden veroordeeld, bevalt mij niet, en deelt zeker niet in de gunst des Heeren!

Onze vaders hebben ook de dagen gekend, waarin de Gereformeerde leer sober werd onderwezen aan de studenten.

Denk maar eens aan den tijd toen Arminius Hoogleraar was te Leiden! Onze vaders hebben niet tegenover de bestaande Hoogeschool een Vrije Universiteit opgericht! Toch hebben ze gestreden voor onze Gereformeerde leer en de studenten daarin onderwezen.

Maar weet ge hoe?

Zooals Dr. Bronsveld nu doet in Utrecht, waar door één der professoren in ongeloovige richting wordt gedooerd; deze leeraar heeft aldaar een gelegenheid geopend, waar hij de studenten onderricht in de Gereformeerde leer! Maar hij *blijft* Dominé in onze kerk en eischt daarvoor geen titel van Professor of een tractement van vier duizend vijf honderd gulden.

Zoo deed de geleerde Hommius ook tegenover Arminius te Leiden.

Deez' Gereformeerde Godgeleerde *bleef* Dominé, predikte voor de gemeente en gaf „werkelijk *bijzonder* onderwijs aan de contra-Remonstransche-gezinde studenten”, zoo als Glasius in het tweede deel van het Biographisch Woordenboek van Nederlandsche Godgeleerden op pag 134 ons bericht.

En nu dacht mij, als het Dr. Kuyper en zijne vrienden alléén te doen is, om de Gereformeerde leer zuiver den studenten te onderwijzen, waarom dan niet het voetspoor van onze vaders gevolgd?

En zie, als zich dan van lieverlede een groep om hen verzamelde, dan zou onze God zelf te bekwaamere tijd den weg wel banen voor een Vrije Universiteit.”

En zóó kan men staat maken op 's Heeren gunst en genade!

Dat is een werken in het geloof!

En dan stelt men geen vleesch tot zijn arm!

Nu weet ik wel dat Dr. Kuyper het werken op die wijze veroordeelt, dat hij dit noemt een aanvullings-systeem, dat verfoeilijk is; maar mijn lieve vriend, wij hebben *niet* te rekenen met wat Dr. Kuyper, of wie dan ook, zegt: *maar* eenig en alléén met wat de Heer zegt in zijn eeuwige woord! Laat ons dat woord toch onderzoeken, niet alléén om in deze zaak klaarheid te erlangen, maar bovenal tot ons eigen zielenheil!

Wees intusschen den Heer bevolen door

Uw vriend

Een minnaar van Waarheid.

LOOPEND BLAD.

HAPLOTETOPOLIS, 13 Augustus 1880.

V.

Gij weet nu, mijn lieve vriend, wat bedoeld wordt met *aanvullingsplannen*; dat is dus om daar waar aan de Rijks-Universiteiten wordt onderwezen in modernen geest, zich met ter woon te plaatsen, studenten om zich heen te vergaderen en alzoo de Gereformeerde, of in één woord de geloovige beginselen te verkondigen.

Daartoe hebben de Doktoren in de Godgeleerdheid krachtens den verworven graad van Doktor het recht, zooals ik in mijn vorigen brief reeds heb gemeld, dat ook Hommius deed in 1614 te Leiden en gelijk Dr. Bronsveld *nu doet* te Utrecht. Door zóó te handelen heeft men een drievoudig voordeel:

Voor eerst: De Doktoren in de Godgeleerdheid, die zich voor dien arbeid beschikbaar stellen, kunnen predikant blijven, hetgeen bij het heerschend gebrek aan predikanten geen geringe zaak is.

Ten tweede: De zaak wordt niet zoo kostbaar als nu het geval is door de oprichting der Vrije Universiteit.

Ten derde: Men blijft „klein bij den weg”, doet meer overeenkomstig Gods woord en blijft op de lijn der historie.

Ge bemerkte dus, dat er vóór die aanvullingsplannen heel wat te zeggen is.

't Is waar, de positie van zulk een leeraar is voor het oog der wereld minder schitterend dan die van professor, maar in de oogen des Heeren is zij zoo veel te meer waard, want den nederige geeft Hij genade. (Jac. 4: 6b.)

Wanneer de „man van het drievoudig snoer”, of gij zelf, mijn lieve vriend, Dr. Kuyper eens spreekt, dan moet ge hem deze dingen eens onder 't oog brengen. Dwalen is menschelijk!

En niemand zou het in de oprichters der Vrije Universiteit laken, wanneer zij hun plan in dezen lieten varen.

Zeer zeker zou het bijeengebrachte geld de Christelijke Lagere school van pas komen en op veel nuttiger wijze kunnen gebruikt worden. Er was dan op éénmaal meer geld bijeen, dan de groote Collecte nà het volkspetitionnement voor onze christelijke scholen heeft opgebracht.

Nu ik toch over onze Christelijke Lagere scholen aan den gang ben, wil ik u toch eens opmerkzaam maken op wat Mr. Fransen v. d. Putte, een liberaal Kamerlid, den 14 Juli j.l. in de zitting der Tweede Kamer gezegd heeft. De mannen onzer richting verheven nog éénmaal voor de invoering der beruchte schoolwet hun stem, en klaagden over het *onrecht*, dat men met die nieuwe wet ons Christelijk volk aandeed. En toen zeide de Heer v. d. Putte, dat hij zich niet kon begrijpen, dat onze mannen zoo klaagden over den druk en de verdrukking der Christelijke scholen; want dat men, waar *onze* geestverwanten zuchtende waren, hoe de Christelijke scholen in stand te houden, zich nog wel de *weelde* veroorloofde van een Christelijke Hoogeschool, n. l. de Vrije Universiteit op te richten, die zoovele schatten kosten zou.

Ik zal hier niets aan toevoegen, gij gevoelt zeker zelf wel van hoeveel beteekenis dat woord is voor de toekomst. Maar weet ge wat ik er in zie, nu ik ben wakker geschud door dat woord van Mr. Fransen v. d. Putten? Dat onze Christelijke Lagere scholen, waarvoor wij zoo vele jaren hebben gestreden, en die zoo rijkelijk deelen in 's Heeren gunst, één voor één zullen worden opgeheven, door gebrek aan geld, omdat de Vrije Universiteit, die natuurlijk weêr door de geloovige Christenen moet worden onderhouden, zóóveel schatten zal eischen!

O, dat men toch deze dingen bedacht eer het te laat is — dat men toch *waarlijk* „klein bij den weg bleef”. Dat men toch inzag, hoe groot nadeel er wordt aangebracht aan de gemeente van Christus, nu men op zulke manieren de kerk wil hervormen. „Niet door kracht, niet door geweld zal het geschieden, maar door Mijnen Geest”, zegt de Heer. De geschiedenis onzer kerk leert ons maar al te duidelijk, hoe het vaak gegaan is met groote geleerde mannen, die *ook* langs den weg van verzet en met schitterende plannen de kerk wilden hervormen. Uit velen zal ik u

slechts één noemen. „Jean de Labadie” die in 1610 in Frankrijk uit Roomsche ouders werd geboren en in 1650 de hervormde belijdenis omhelsde, kwam in 1666 in ons land, werd predikant en wilde met kracht en macht de kerk hervormen, en zuiveren van de volgens zijne opinie verkeerde leeringen. Veel opstand heeft hij in onze kerk verwekt, doch per slot van rekening niets verbeterd en de geschiedschrijvers melden ons van hem het volgende :

„Labadie's groote gebreken bestonden — in onverdraagzaamheid jegens anderen bij den eisch, dat deze verdraagzaam jegens hem zouden zijn, — in *heerschzucht* en *hartstochtelijkheid*. Wellicht dacht hij bij zijn hervormingsijver aan Calvijn, maar dan vergat hij ook, dat hij in geheel andere omstandigheden verkeerde. Met zachtmoedigheid en ootmoed zou hij, bij zijne bedoelingen, vrienden gewonnen hebben. Nu stiet hij ze van zich af. Hij wilde hervormer der in zijn oog bedorvene kerk wezen, maar de vereischen ontbraken hem. De inspraak zijner driften volgende, wilde hij den stroom beteugelen, maar, in plaats van zijn doel „algemeene verbetering”, te bereiken, veroorzaakte hij scheuring. — In zijne hartstochten ging een groot man onder, want had hij deze minder ingewilligd, ware hij verdraagzamer en *ootmoediger* geweest, zijne prediking zou onberekenbaar nut gesticht hebben. — Hij was toch in waarheid een geleerd, welsprekend man, rein en zelfs streng van zeden, die het Christendom en Zijn Heer hartelijk liefhad, maar die te veel aan zijn gevoel toegaf, een dweeper werd en nederwierp, waar hij had kunnen opbouwen.”

Waar nu, mijn lieve vriend, de geschiedenis ons zulke feiten vermeldt, kan daar het boek der historie niet voor vele groote mannen uit onze dagen een spiegel zijn? Maar, zult ge zeggen en ik heb dit reeds hooren zeggen, „laat Dr. Kuyper maar werken, en doe gij naar Gamaliël's raad. Als het een werk uit menschen is, zal het verbroken worden, en wacht dus op de dingen, die komen zullen. Neem een afwachtende houding aan, gelijk zoo velen doen in deze zaak!” —

Hoe uitnemend echter Gamaliël's raadgeving was en hoe goed gij het ook meent, mijn lieve vriend, ik kan het niet met u eens zijn!

Want terwijl wij Gamaliël's raad zullen opvolgen, zullen er sommen gelds verbruikt zijn, en worden mannen, omtrent wier

heilstaat zelfs Dr. Kuyper geen twijfel koestert, voor het oog der gemeente verdacht gemaakt.

Is het ook niet stuitend, de wijze waarop „de Man van het drievoudig snoer” over de Hoogleraren aan onze vier Hoogescholen spreekt? Te meer stuitend, omdat hetgeen hij zegt van *het aantal* geloovigen onder hen *onwaar* is.

Ik ken niet *alle* Hoogleraren aan onze vier Universiteiten, en zal mij wel onthouden te beslissen, *hoeveel* er onder hen zijn, die nog gerekend kunnen worden, „van zich bij de orthodoxen aan te sluiten.” Maar dit wil ik u wel zeggen, dat ik toch meer dan *dertien* tel!

En waar die schrijver slechts drie namen roemt van professoren buiten de theologische faculteit, als de Heeren de Geer, Gratama en Valeton, daar zou ik al dadelijk drie bij kunnen noemen. Of zou het den Man van het drievoudig snoer niet bekend zijn geweest, dat o. a. Dr. J. W. Gunning, Professor in de chemie te Amsterdam zich bij de orthodoxen ten volle aansluit?

Zouden misschien ook de litterarische professoren P. de Jong en Dr. Brill te Utrecht hem bij *ongeluk* ontgaan zijn?

Maar ik noem geen namen meer. Er zijn er meer; één is er, die allen bij namen kent; en ieder waarlijk gereformeerd man gruwet met mij van zulk een pauselijke aanmatiging als van den schrijver van het „Vliegend blad”.

Laat ons, mijn lieve vriend, naar luid van Gods woord „onze verkiezing vast maken”, opdat wij voor ons zelve zekerlijk mogen weten, dat onze namen geschreven zijn in het boek des levens des Lams, dat daar ligt voor Gods aangezicht en waarin nòch de Man van het drievoudig snoer, nòch de paus van Rome, nòch Dr. Kuyper, nòch iemand ter wereld ooit één blik heeft kunnen slaan!

Gevoelt ge nu, dat het opvolgen van Gamaliël’s raad verkeerd en zondig zou zijn?

Voor ditmaal eindig ik; nog één brief hoop ik te schrijven. Moge dit reeds velen tot nadenken brengen en gij de zaken onpartijdig toetsen aan Gods woord en de historie.

Heilbiddend uw vriend,

Een minnaar van waarheid.

LOOPEND BLAD.

HAPLOTETOPOLIS, 18 Augustus 1880.

VI.

Slot.

Nu ik u, mijn lieve vriend, over zoo vele dingen betreffende de „Vrije Universiteit” geschreven heb, meen ik ten slotte u nog te moeten verklaren waarom ik achter het woord „professor” nu en dan een vraagteeken heb geplaatst.

Ik heb daar niets tegen, dat die Heeren van de „Vrije Universiteit” zich professoren laten noemen; och neen, als een ieder maar goed begrijpt in welken zin wij dat hebben op te vatten.

Deze zaak is van zóó weinig belang, dat ik heusch niet kan begrijpen, dat een man als Dr. Bronsveld bijv. zich er aan kon ergeren.

De titel van professor is bijv. in Frankrijk zeer algemeen, daar noemt een behendig goochelaar, die met zijn tent op de kermis staat, zich „professor in de goochelkunst,” en een bekwaam dansmeester „professor in het dansen.”

In dat land is dus een ieder die zich zoo noemen wil „professor,” maar in ons land bestaat die dwaze gewoonte gelukkig niet. — Wij Hollanders houden niet van dien Franschen bluf!

Bij ons, in ons goede land is alléén die man professor, die daartoe door den staat, door de kerk of van stadswege is benoemd geworden. En dat zijn dan mannen die bij uitstek geleerd zijn, en van hun kennis algemeen blijken hebben gegeven.

Maar nu moet ge niet denken, dat alle groote geleerden „professor” worden; alléén als er aan een onzer Hoogescholen een leerstoel vacant is, wordt er uit die geleerde mannen een tot professor benoemd.

Echter gebeurt het wel eens, dat zéér geleerde mannen worden voorbij gegaan, en niet altijd om redenen die van het zuiverst gehalte zijn.

Zoo zal daar bijv. niemand zijn, die het niet erg jammer vindt, dat mannen als Dr. Kuyper, Dr. Rutgers, Dr. van Ronkel en zoo velen meer niet op den een of anderen tijd benoemd zijn geworden tot professor — maar dat is nu eenmaal niet anders. Zij zijn nog niet geroepen geworden om een leerstoel te bekleeden aan een onzer Hoogescholen, en zijn dus feitelijk *geen* „professoren.”

Nu moet ge weten, mijn lieve vriend, dat men om tot professor te worden benoemd volstrekt geen examen behoeft te doen, zooals bijv. een student, die Doktor of Dominé wenschte te worden.

Uw zoon kan bijv. zeggen: „ik studeer voor Advocaat of voor Onderwijzer,” maar hij kan nooit zeggen: „ik studeer voor professor”. Daarvoor kan men niet studeeren. Dat is een eereambt. Dat wordt geschonken!

Dat nu de leeraren van de „Vrije Universiteit” zich professoren *noemen*, heeft dus voor ons volstrekt geen waarde. Dat is niets anders dan het navolgen van een dwaze Fransche mode, die nu eenmaal door deze Heeren ingevoerd, misschien spoedig navolging zal vinden.

Die leeraren hebben zich zelf zoo genoemd of laten benoemen door Heeren, die er precies net zooveel recht toe hebben als gij en ik.

De Schrift zegt: „Die zich zelve verhoogt zal vernederd worden.” (Lukas 14: 11.)

En nu, mijn lieve vriend, ben ik aan het eind van de taak, die ik mij had voorgesteld. Ik heb getracht naar *waarheid* u op de hoogte te brengen van „wat er van die Vrije Universiteit aan is.”

Ik heb getracht eenige bezwaren tegen de „Vrije Universiteit” zoo duidelijk mogelijk voor u te ontwikkelen door u aan te toonen:

Ten eerste: Dat de meening van „den Man van het drievoudig snoer”, als zouden wij geroepen zijn een bijzondere Hoogeschool te stichten, omdat wij bijzondere Lagere Scholen hebben opgericht, *onjuist is*.

Ten tweede: Dat de oprichting der Vrije Universiteit niet noodzakelijk is, omdat onze Rijks-Universiteiten nog steeds goede vruchten voor onze kerk afwerpen.

Ten derde: Dat de vruchten der „Vrije Universiteit”, met het oog op Gods vrijmachtige genade en op het *karakter* der studiën aan een Hoogeschool naar menschelijke berekening van weinig betekenis kunnen zijn voor den waarachtigen bloei onzer kerk.

Ten vierde: Dat het doel der oprichters „onderwijzing der Gereformeerde beginselen,” op minder kostbare wijze kan bereikt worden door het z. g. n. „aanvullingssysteem” in praktijk te brengen.

Ten vijfde: Dat de handelingen, die bij die oprichting zichtbaar zijn geworden, in strijd zijn met Gods woord.

Ten zesde: Dat de oprichting der „Vrije Universiteit” in strijd is met de historie.

Ten zevende: Dat door de oprichting der „Vrije Universiteit,” nu reeds een viertal predikanten van Gereformeerde beginselen aan den dienst onzer kerk en aan de prediking des Woords zijn ontrukkt.

Ten achtste: Dat de groote sommen gelds voor deze zaak benoodigd beter konden besteed worden voor onze Christelijke Lagere Scholen, die meer dan ooit door den druk der beruchte schoolwet, die staat ingevoerd te worden, bedreigd worden.

Ten negende: Dat door de oprichting der „Vrije Universiteit” de Christelijke Lagere School geldelijk nadeel zal lijden.

Ten tiende: Dat om de „Vrije Universiteit” tot stand te brengen, de oprichters zich niet hebben ontzien om geloovige predikanten, gezanten van Jezus Christus, verdacht te maken voor het oog der gemeente en er op uit zijn, om scheuring te weeg te brengen in den boezem onzer kerk; dat dus de gemeente van Christus hebbe toe te zien, of zij deze zaak *mag* steunen.

En nu zult ge misschien mij vragen: „Maar hoe kwaamt gij er toe om dit blaadje te schrijven?” Ge hebt, mijn lieve vriend, recht om mij deze vraag te doen. — Ik zal het u zeggen:

Toen ik het „Vliegend blad” ontving, en vernam, dat het *bestuur der „Vrije Universiteit”* die blaadjes *gratis* door middel van hare Directeuren, Inspecteuren en Korrespondenten deed verspreiden, toen heb ik met een heilige verontwaardiging de pen opgenomen en u deze brieven geschreven, omdat dat „Vliegend blad” geschreven door „den Man van het drievoudig snoer” op zulk een *fatale wijze onware* dingen onder het volk verspreidde. Liever had ik gewild, dat een ander meer geschikt man dit gedaan had, maar dit was steeds mijn gedachte: „liever doe ik het dan niemand”.

Mogen ook deze blaadjes u er toe brengen, om in allen eenvoud de knieën te buigen voor den Heer, en zij uw gebed dat God zelf de oogen opene van die mannen, die door hun geleerdheid en scherpzinnigheid of door hun persoonlijkheid de leidlieden zijn van ons volk, opdat men toch niet steeds streve naar hooge dingen, maar dat ook die mannen mogen leeren zich te voegen bij de nederigen.

Klein bij den weg! niet slechts als een leuze alléén, maar zulks getoond door daden! Dat de levensspreuk van onzen onvergetelijken da Costa gehandhaafd worde: „WEEST WAAR!”

Dat schijnt de schrijver van het Vliegend blad maar niet te *kunnen* zijn. Wat hij bijv. zegt van hetgeen ik u schreef over

de werking van Gods vrijmachtige genade, met het oog op het karakter van het onderwijs aan een Hoogeschool, is eenvoudig weg gezegd — weêr een handvol zand op uw oogen gericht, lieve vriend! Want weet wel: De Hoogeschool van Leuven was een *Roomsche* Universiteit, en nog wel in 's vijands handen. Die vraag is even naief, als wanneer men nu vrœg: „Waarom zenden wij onze aanstaande predikanten niet naar Warmond of Rijenburg?”

Evenzoo loopt hij in zijn derde schrijven om de hoofdzaak behendig heen, om mij te willen vatten op een paar kleine onjuistheden. Wat doet het er toe, of de heer Kloppers pedel of amanuensis of wat ook geworden is? In elk geval is het door zijn rectificatie met het „klein bij den weg” er niet beter op geworden. Ook is het mijn bedoeling niet geweest, een vlek te werpen op het karakter van mannen als Dr. Rutgers c. s., als zouden zij uit *winstbejag* zoo handelen. Eerder onderstellen wij bij hen een blinde liefde voor een politiek-kerkelijke partij. *Hierop* kwam het in mijn brief aan: „Kan men dit een *geloofsdaad* noemen?” Voorts noemt hij mijn schrijven een kruideniersachtige wijze van handelen.

Ik zal mij niet verdedigen — oordeel gij zelf. Het doet er immers niet toe, of de wijze van schrijven kruideniersachtig dan wel professoraal is? De hoofdzaak is voor u: Of het geschrevene *waarheid* is. Maar 't is waar ook, ik zou mij niet verder storen aan zijn geschrijf. Ook daarvan (zie III blz. 2 reg. 29) zou ik bijna zeggen: „Galileër! uw spraak maakt u bekend.” Want wie toch kan de brieven van predikanten over hun al of niet medewerken met de „Vrije Universiteit” doorsnuffelen, tenzij men zelf in de nauwste betrekking tot die instelling staat?

Dit roep ik u *ernstig* toe, mijn lieve vriend: zie toe!

Laten wij toch meer het aangezicht des Heeren zoeken, en van God vragen, dat Hij Zijnen Heiligen Geest met kracht doe werken in onze Vaderlandsche kerk, over de leidlieden en voorgangers van ons volk. maar bovenal in onze eigen ziel. Dan, en dan eerst zal daar weêr kracht kunnen uitgaan van onze kerk!

Geloof mij, als ik mij in allen ootmoed noem

Uw vriend

Een minnaar van Waarheid.